

MÅL FÖR HÅLLBAR SKOGSFÖRVALTNING 2022

DEN 5 OKTOBER 2022
JÖNÅKERS HÄRADSALLMÄNNING
Box 558, 610 11 Nyköping

Innehåll

1. Om oss	2
2. Hållbar skogsförvaltning	2
3. Definition och värdeskapande	3
3.1 Långsiktig uthållig avkastning i välskötta skogar	3
3.2 Värdefulla skogar och biologisk mångfald	4
3.3 Ansvarsfull förvaltning – Social hållbarhet	5
4. Allmänningens mål för hållbar skogsförvaltning	5
Mål och nyckeltal för Hållbar skogsförvaltning.	5
Så hanterar allmanningen de viktigaste hållbarhetsaspekterna.	6
5. Jönåkers Häradsallmänningens bidrag till FN:s globala mål - Agenda 2030	7

1. Om oss

Begreppet *allmänning* beskriver en mycket gammal företeelse i svensk skogshistoria som omnämns redan under medeltiden, år 1325. Språkligt beskriver uttrycket allmänning ett område som ingen har ensamrätt till utan som utgörs av en gemensam mark eller skog som tillhör samhället och kan nyttjas av alla.

I Mellansverige finns idag 60st. häradsallmänningar vilkas sammantagna areal uppgår till ca 130 000 hektar. Inom respektive härad ägs dessa gemensamt av alla fastigheter med oförmedlat mantal.

Styrning

Lagen om Häradsallmänningar (1952:166) reglerar vad som gäller för Häradsallmänningar.

Reglemente för Jönåkers Häradsallmänning är det styrande dokument som lagen stipulerar att varje allmänning skall ha.

I Jönåkers Häradsallmänning reglemente framgår att citat ”*Häradsallmänningen tillhör ägarna av de fastigheter vilka äro satta i mantal inom Jönåkers härad eller med vilka, enligt vad vid fastighetsbildning bestämts, är förenad rätt till delaktighet i allmänningen*”.

I äganderätten ingår till häradsallmänningen hörande fonder och andra tillgångar.

Antal oförmedlade mantal är i Jönåkers häradsallmänning ca 515 st.

Jönåkers Häradsallmänning leds av en styrelse som väljs på Häradsallmänningens ordinarie stämma. Styrelsen ansvarar för att det finns en utsedd Skogsförvaltare som är chef för förvaltningen av allmänningen.

2. Hållbar skogsförvaltning

Jönåkers Häradsallmänning är en ansvarsfull markförvaltare vars primära syfte med sin markanvändning är att bedriva ett aktivt skogsbruk och erbjuda upplåtelser och andra nyttjanderätter för att skapa värden för andelsägare och omvärld. Skogsinnehavet skall brukas på ett långsiktigt hållbart sätt till gagn för framtida generationer. Den skog vi lämnar efter oss skall vara i samma eller i bättre skick än den vi anförtrotts. Markinnehavets tillgänglighet och bidrag till samhällets utveckling, såväl lokalt som regionalt, är en naturlig del av allmänningens verksamhet.

Allmänningens PEFC-certifierade och ståndortsanpassade skogsbruk, där skogen sköts utifrån sina naturgivna förutsättningar, bidrar till robusta och växtliga skogar. Förädlad förnygrings-material, dikesunderhåll och gödsling bidrar också till en hög tillväxt och klimatnytta. Genom fokus på värdetillväxt och riskminimering kortas omloppstiden i skogen.

Förutom att frivilligt avsätta mark som naturvårdsskogar bidrar allmänningen till biotopskydd och formella avsättningar till naturreservat. Årligt vägunderhåll och tydlig skyltning gör skogsinnehavet lättillgängligt för skogsbruket liksom för såväl arrendatorer som det rörliga friluftslivet.

Genom mål för hållbar skogsförvaltning bidrar allmänningen till hållbar utveckling genom att beakta såväl ekonomiska, ekologiska som sociala aspekter.

3. Definition och värdeskapande

Allmänningsskogen är ett kontinuerligt kretslopp där tillväxten i trädet, cellulosan, är bunden koldioxid som bildats i fotosyntesen. Allmänningens sammantagna klimateffekt¹, dvs. nettoinlagring av koldioxid, uppgår till ca 31 500 tonCO₂/år och utgörs av 1) Kolinlagring i skog och produkter 2) Substitutionseffekt, då skogsprodukter ersätter fossila produkter samt 3) Egna utsläpp från verksamheten.

Den årliga tillväxten medger ett virkesuttag som genererar ett kassaflöde. Markinnehavet ger även förutsättningar till upplåtelser och nyttjanderätter av olika slag som t. ex jaktarrenden, ledningsrätter och servitut vilket är värdefulla bidrag till samhället. Genom ett ansvarsfullt brukande av såväl skogen som andra tillgångar skapar Jönåkers Häradsallmänning värden för andelsägare och samhället i stort.

3.1 Långsiktig uthållig avkastning i välskötta skogar

Olika trädslag har olika strategier för sin tillväxt. Pionjärträdslag som bl. a tall, björk och asp är ljusälskande och hämmas av konkurrens om solljuset medan sekundärarter, framförallt gran, är skuggfördragande och växer bra under skärmträd. Trädslagets olika näringskrav liksom en anpassning till klimatförändringen är andra faktorer som påverkar skogsskötseln.

I allmänningens skogar går *ståndortanpassning* och *funktionell naturvård* hand i hand. Det innebär att växtplatsens naturgivna förutsättningar som klimat, jordart, markfuktighet påverkar trädslagsval, skötselintensitet och omloppstid. Funktionell naturvård syftar till att få in en ändamålsenlig och kostnadseffektiv naturvård i de vardagliga rutinerna vilket gör att naturvårdsarbetet på ståndortsnivå blir en naturlig företeelse. Generell hänsyn som högstubbar, kantzoner mot vatten, kvarlämnande av naturvårds- och evighetsträd samt trädgrupper som lämnas vid gallring eller avverkning är exempel på funktionell naturvård. Den är också de stora arealernas naturvård som på lång sikt kommer bidra till en mosaik av naturvärden i skogslandskapet, om än med lång ekologisk leveranstid.

Brukad skog

Allmänningens skog har använts av ägarna under århundraden. Ved för uppvärmning och kolning stod länge för de stora uttagen ur skogen. Under järnbruksepoken var virkesförråden i skogen avsevärt mycket lägre än idag. Idag följer verksamheten skogens succession från planta till mogen skog.

De olika faserna i skogsbruket är Föryngring (1) – Röjning (2) – Gallring (3&4) – Föryngringsavverkning (5).

Varje åtgärd i skogsbruket föregås av en traktplanering som är en detaljplanering i fält där ståndortsegenskaper och naturvärden identifieras, beskrivs och avgränsas.

Även skadad skog identifieras och beslut om åtgärder för att eliminera effekten av t. ex ett pågående insektsangrepp görs i samband med planeringen. Planeringsunderlaget är markägarens instruktion till entreprenören. Samma procedur utförs i samband med vägbyggnation. Naturvärden och anpassningar till naturliga vattenvägar etc. identifieras. Avvikelser rapporteras i syfte att verksamheten skall utvecklas och förbättras.

Skogsbrukets faser

1. **Föryngring** som innebär att ny skog etableras efter avverkning. I princip ersätts varje avverkat träd av ett nytt. Trädslagsblandning avgörs utifrån ståndortens egenskaper. Oftast markbereds hygget för att plantan skall få en snabbare etablering och kontakt med mineraljorden varpå vattenförsörjningen säkerställs. Några år efter planeringen görs en återväxttaxering. Då följs föryngringsresultatet upp och vid behov görs en hjälpplantering. De magraste markerna föryngras normalt med tall. På mellanboniteterna etableras en blandskog och gran planteras oftast på de bördigaste ståndorterna. Lövträd, framförallt björk, lämpar sig väl på de fuktiga markavsnitten eller som skärmträd för gran i frostlänta partier.
2. **Röjning** syftar till att lägga tillväxten på ett färre antal stammar samt att kvalitativt fina stammar gynnas framför skadade. Stamantal påverkas av ståndortsfaktorerna i beståndet. Bördiga ståndorter förmår hålla fler stammar per hektar framför svagare marker. Jönåkers häradsallmänning röjer normalt 2 till 3 ggr beroende på föryngringsmetod och föryngringsresultat. I röjningsfasen sker inget virkesuttag. De röjda stammarna bryts ner och återgår till kretsloppet i skogen.
3. **Gallring** har samma syfte som röjning. Principerna är de samma med skillnaden att här sker virkesuttag. En väl utförd gallring bidrar till att timmerandelen i kvarvarande bestånd ökar och virkesvärdet med den. De bästa boniteterna gallras normalt en gång under en omloppstid, de svagare 1-2 ggr. Omloppstiden varierar även med ståndorten.
4. **Föryngringsavverkning** är skördefasen i skogsbruket. Med stigande ålder avtar värdetillväxten i träden och beståndet är moget för avverkning. Återväxtplaneringen fokuserar på föryngringsmetod och trädslagsval samt vilken naturhänsyn som skall tas. Ståndortsfaktorer och beståndshistorik är aspekter som alltid beaktas. En väl genomförd återväxtplanering bidrar till en snabb etablering av det nya beståndet och skogens kretslopp sluts igen.

3.2 Värdefulla skogar och biologisk mångfald

Jönåkers Häradsallmänning har en grön skogsbruksplan. Förutom att planen är en detaljerad beskrivning av hela skogsinnehavets alla avdelningar är det även en skötselplan för skogen. I skogsbruksplanen framgår även s.k. *frivilliga avsättningar* till naturvårdsändamål, *naturvårdsskogar*. Olika arter har olika krav för att utvecklas på ett gynnsamt sätt. Den funktionella naturvärden avser naturvårdsåtgärder för att gynna arter som har specifika substratkrav samtidigt som avsättningar till naturvårdsskogar tillgodoser arter med krav på beståndsnivå. Vissa naturvårdsskogar kräver riktad skötsel (NS) för att vidmakthålla eller utveckla den biologiska mångfalden andra rymmer kvalitéter som kräver fri utveckling och därmed lämnas orörda (NO). Arter med än mer omfattande biotopkrav hanteras bl. a genom formella skydd som t. ex biotopskydd eller naturreservat.

Flera fastigheter kan då komma att beröras och staten ersätter fastighetsägaren med intrångsersättning av olika slag. Väl arronderad ersättningsmark är den form av ersättning allmanningen regelmässigt eftersträvar i samband med reservatsbildning.

3.3 Ansvarsfull förvaltning och Social hållbarhet

Jönåkers Häradsallmänning är en av Sörmlands största markägare. Stora delar av markinnehavet är samfällt och ägs som tidigare nämnts av ett stort antal andelsägare. En ansvarsfull skogsförvaltning beaktar därför många olika aspekter av sitt markäggande. Att skogsbruket styrs utifrån långsiktiga, marknadsmässiga och kostnadseffektiva principer är av central betydelse då stor del av den ekonomiska avkastningen genereras här. Allmanningen har certifierat och miljömärkt sitt skogsbruk enligt Svenska PEFC. Certifieringen är en konkurrensfördel för och ett krav från våra kunder eftersom miljömärkningen visar att deras produkter kommer från skogar som brukas på ett aktivt, ansvarsfullt och hållbart sätt. Standarden beaktar och bevakar även villkoren för de uppdragstagare och entreprenörer som anlitas inom skogsbruket.

Allmanningens bidrag till omställningen mot en mer hållbar energiproduktion utreds. Förutom en omfattande biobränsleproduktion kan även externa aktörers möjlighet att etablera produktion av förnyelsebar energi i form av t. ex vindkraft och solceller bli aktuell.

Upplåtelser och servitut bidrar till att öka tillgängligheten till allmanningens skogar liksom att ett väl utbyggt skogsbilvägnät förenklar olika typer av räddningsinsatser t. ex vid skogsbrand. En viss anpassning av skogsskötseln i tätortsnära skogsområden liksom upplåtelser för friluftsansändamål görs, vilket är viktigt ur ett folkhälsoperspektiv. Människors närhet till natur och grönområden är dessutom en jämställdhetsaspekt.

4. Allmanningens mål för hållbar skogsförvaltning

I syfte att successivt utveckla och förbättra verksamhet har mål för hållbara skogsförvaltning antagits av styrelsen för Jönåkers Häradsallmänning. Målen ska följas upp och utvärderas årligen.

Mål och nyckeltal för Hållbar skogsförvaltning.

Total landareal (Ta): 8 696 ha Produktiv areal (Pa): 7 577 ha Brukad areal (Ba): 6 927 ha

Hållbarhetsmål	Nyckeltal
Ekonomi <ul style="list-style-type: none">• Utdelning/mantal• Utdelning per ha Skogsbruksåtgärder <ul style="list-style-type: none">• Långsiktigt hållbar avverkningsnivå• Godkända föryngringar• Välröjd ungskog• Ökad lövandel i våra skogar, 5% av arealen på frisk & fuktig mark• Biobränsleskörd	<ul style="list-style-type: none">• > 19 000 SEK, mantal (R5år)• > 1 400 SEK/ha (R5år) - Ba• 85-95 % av tillväxten (R5år) - (Ba)• > 95%, efter 1½ år (Fr K2 →R1)• 2½ Årsytor per år - (Ba)• 280 ha, "öronmärkta" i beståndsregistret, för en successiv omställning.• >90% av föryngringsareal, år

Hållbarhetsmål	Nyckeltal
<p>Naturvård</p> <ul style="list-style-type: none"> • Andel naturvårdsskogar & skogar med sociala värden • Etablera vattenvårdsprojekt • Viltskador i balans 	<ul style="list-style-type: none"> • 10%, utgående från 2021-12-31 - (PA) • 1-2 st, kommande 5 årsperiod • <5%, färsk skador senast år 2032, Vilket ger >70% oskadade tallar efter R2 vilket också innebär en positiv utveckling av trädslag som rönn, asp, sälg och ek i skogslandskapet

R5år = Rullande fem-årsmedelvärde.

Så hanterar allmänningen de viktigaste hållbarhetsaspekterna.

Hållbarhetsaspekt	Vad gör Vi
Långsiktigt ansvarsfullt ägande och bevarande av ekonomiska värden	Tydlig och välutvecklat skogsskötsel program för allmänningens skogar och vattendrag som balanserar en hög och uthållig ekonomisk avkastning. Väl beprövad teknik används med en nära kontakt med forskning och omvärld.
Aktiv viltförvaltning.	Vi är tydliga med vår ambition att hålla nere andelen färsk skador i våra ungskogar till <5% vilket bidrar till att målet >70% oskadad gallringsskog som även rymmer trädbildande exemplar av rönn, asp, sälg och ek .
Naturvårdande skötsel med bevarande av biologisk mångfald	Vi balanserar produktion och naturvård med frivilliga avsättningar och ändamålsenliga och effektiva rutiner.
Minimera körskador	Noggrann planering och uppföljning av drivningen i skogen i syfte att minska skador på skog, mark och vatten.
Förnyelsebar energi	Vi upplåter delar av markinnehavet för produktion av förnyelsebar energi
Hållbart nyttjande med god miljöhänsyn	Vi är PEFC-certifierade vilket innebär att vi kontrolleras och följs upp av externa revisorer i syfte att ständigt förbättra våra aktiviteter och rutiner. Intern uppföljning av förnygringsresultat och utförda skötselåtgärder bidrar till en hög tillväxt.
Upplåter mark till allmänheten	Vi erbjuder jakt- och fiskerättsupplåtelser på allmänningens mark och bejakar aktiviteter från civilsamhället.
Bidrar till folkhälsa	Allmänningen avsätter skogar för sociala värden vilket bidrar folkhälsa

5. Jönåkers Häradsallmänningens bidrag till FN:s globala mål - Agenda 2030

Jönåkers Häradsallmänning följer och förhåller sig till FN's globala hållbarhetsmål Agenda 2030. Vi bidrar främst till följande mål:

	<p>Ingen hunger</p> <ul style="list-style-type: none"> Genom att arrendera ut åker och betesmarker möjliggör Jönåkers Häradsallmänning till produktion av livsmedel.
	<p>God hälsa och välbefinnande</p> <ul style="list-style-type: none"> Genom att tillgängliggöra skogsmarken som rekreativ område bidrar Jönåkers Häradsallmänning till hälsa och välbefinnande för allmänheten och arrendatorer.
	<p>Jämställdhet</p> <ul style="list-style-type: none"> Jönåkers Häradsallmänning medverkar till en jämställd värld och ger därför både kvinnor och män möjlighet att vara representerade på alla positioner i verksamheten, på samma villkor.
	<p>Hållbar energi för alla</p> <ul style="list-style-type: none"> Genom biobränsleproduktion och skapa möjlighet till etableringar av bl. a solcellsparkar och vindkraft bidrar Jönåkers Häradsallmänning till ökad andel förnyelsebar energiproduktion i samhället.
	<p>Anständiga arbetsvillkor och ekonomisk tillväxt</p> <ul style="list-style-type: none"> Jönåkers Häradsallmänning har genom styrande dokument och sin certifiering enligt PEFC, insyn och därmed kontroll på att lagstadgade anställningsvillkor och ekonomisk tillväxt säkerställs inom flera arbetsområden.
	<p>Hållbar konsumtion och produktion</p> <ul style="list-style-type: none"> Jönåkers Häradsallmänning bedriver ett certifierat, ståndortsanpassat och ekologiskt hållbart skogsbruk
	<p>Bekämpa klimatförändringarna</p> <ul style="list-style-type: none"> Växtliga och välskötta skogar inom Jönåkers Häradsallmänning bidrar till koldioxidbindning liksom när t ex trävaror ersätter stål och betong i byggnation. Skogens produkter möjliggör även substitution av fossila produkter vilket sammantaget bidrar positivt i klimatomställningen.
	<p>Hav och marina resurser</p> <ul style="list-style-type: none"> Inom ramen för Jönåkers Häradsallmänningens hållbara skogsförvaltning sker anpassningar och hänsyn till vattendrag och sjöar som en naturlig del i verksamheten.
	<p>Ekosystem och biologisk mångfald</p> <ul style="list-style-type: none"> Genom sättet Jönåkers Häradsallmänning bedriver Hållbar skogsförvaltning bidrar man till såväl ekosystemtjänster som biologisk mångfald.

Vad gäller övriga mål, 1, 4,5,6, 9 10,11, 16 och 17 har Jönåkers Häradsallmänning en betydligt mer blygsam möjlighet att påverka.

Nyköping i oktober 2022.